

УДК 070-051В.Здоровега:140.8

ПУБЛІЦИСТИКА ВОЛОДИМИРА ЗДОРОВЕГИ: ПРОБЛЕМАТИКА І СВІТОГЛЯД

Мирослава Рудик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Автор досліджує проблематику і світоглядні тенденції публіцистики відомого публіциста, багаторічного декана факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Володимира Здоровеги. Визначає історичні та суспільні передумови її виникнення. Досліджує роль і значення публіцистики Володимира Здоровеги для сучасності.

Ключові слова: Володимир Здоровега, публіцистика, проблематика, світогляд.

Досліджуючи публіцистичну спадщину В. Здоровеги, розуміємо, що текст і автор – це одне ціле. Важко відокремити публіцистичні виступи в пресі від життя поза журналістикою, адже у них наскрізно проглядається світогляд автора. Розглядаючи й осмислюючи публіцистичну творчість В. Здоровеги як учасника соціально-комунікативного процесу, помічаємо відображення у його творах особистості автора, глибину його почуттів та багатий внутрішній світ.

Актуальність теми дослідження проблематики публіцистики В. Здоровеги зумовлена необхідністю всебічного комплексного теоретичного осмислення публіцистичної творчості відомого публіциста і журналістикознавця. Публіцистичні виступи В. Здоровеги у пресі є розвідками соціальних, політичних процесів, прагненням знайти оптимальні способи розв'язання назрілих проблем суспільно-політичного життя, осмислити калейдоскопічну зміну подій, знайти відповіді на злободенні питання.

Мета дослідження: осмислення публіцистики Володимира Здоровеги у контексті певних історичних обставин, визначення проблематики публіцистичної творчості вченого через призму його світогляду.

Новизна дослідження. Ця тема ще не досліджена журналістикознавцями, хоча заслуговує на спеціальне комплексне теоретичне дослідження публіцистичного спадку теоретика публіцистики, який своєю творчістю втілював і підтверджував свої теоретичні здобутки.

Ми ставимо перед собою **завдання:**

- проаналізувати і класифікувати публіцистику В. Здоровеги, написану у період з 1989 по 2006 роки;
- визначити проблематику публіцистики В. Здоровеги;
- дослідити світоглядні ідеї публіцистики В. Здоровеги;
- з'ясувати значення публіцистики В. Здоровеги для української журналістики.

Об'єктом нашого дослідження є публіцистична спадщина Володимира Здоровеги 1989–2006 років.

Предмет дослідження: проблематика публіцистики Володимира Здорогеги, яка і сьогодні залишається актуальною, маючи важливе значення для української журналістики.

Про публіцистичну творчість В. Здорогеги у своїх дослідженнях писали: О. Кузнецова, І. Лубкович, С. Кость, І. Павлюк, М. Присяжний, Б. Тихолоз, І. Михайлин.

У нашому дослідженні беремо до уваги два аспекти дослідження проблематики публіцистики В. Здорогеги: історичний – це аналіз публіцистичної творчості та її інтерпретація з урахуванням того часу, коли це було написано; та сучасний, де визначаємо значення творів В. Здорогеги для сучасності, нового покоління журналістикознавців і журналістів-практиків. Як стверджує Б. Тихолоз: «Сьогодні його (Володимира Здорогеги – М.Р.) творча спадщина – це не лише документ епохи, але й живий і продуктивний чинник інтелектуальних пошуків нашої сучасності, предмет наукових досліджень, методична основа педагогічної діяльності, орієнтир для майбутніх генерацій теоретиків і практиків журналістики» [6, с.213].

Доба незалежності України спричинила нові оцінки ролі і місця В. Здорогеги в українській журналістиці, дещо змістивши акценти з наукової творчості на громадську і публіцистичну.

Публіцистичні статті, написані В. Здорогегою наприкінці 80-их – на початку 90-их років ХХ століття, переважно приурочені до певних політичних подій, що відбувалися у нашій державі. Адже публіцист не був байдужим до становлення української державності, оперативно відгукувався на злободенні проблеми суспільства, писав про проблеми журналістської освіти, свободу слова та моральний обов'язок журналіста.

Опрацювавши публіцистичну спадщину В. Здорогеги, на нашу думку, доцільно її поділити на дві підгрупи. До першої відносимо публікації, де автор пропагує ідею державності і самостійності України, порушує суспільно-політичні проблеми. Сюди відносимо наступні публікації: «Зловісні роги великодержавництва», «Назад до «раю»?», «Сповідь на вершині життя про те, як з хохлів стають українцями», «Собі і людям», «Ми довели, що дозріли», «Правда проти ілюзій», «Без праці і терпіння не буде поступу», «Остання свічка або чому придушення ледь зажеврої свободи слова може призвести до повного краху відродження», «Росія очима українця: стратегічний партнер чи?», «Не сотвори собі гомункулуса», «Чи український наш інформаційний простір?».

Політичні візії В. Здорогеги, приклади передбачення політичних подій та думки вченого, котрі об'єктивно пояснюють хід розвитку країни вказують, як слушно зазначає І. Лубкович, на «неупереджений, глибинний погляд на життя, принципівість, людську порядність, громадянську мужність»[5; с.14].

До цієї ж підгрупи відносимо публіцистичні статті В. Здорогеги про відомих українців, які стали непересічними особистостями не тільки для української, а й світової історії. Стаття «Вічність генія», написана до дня народження Тараса Шевченка стала для В. Здорогеги можливістю сказати про Шевченка нове слово як про вияв незвичного, загадкового, таємничого.

140-річчю від дня народження Івана Франка присвячена стаття В. Здорогеги «Політичне передбачення Каменяра», в якій автор розмірковує, що могло спричинити силу передбачення майбутнього ходу розвитку України, якою володів І. Франко. Наступна публікація «Іван Франко й українська публіцистика» [2] мала на меті зробити огляд багатогранної творчості І. Франка через призму публіцистичних робіт Каменяра, акцентуючи увагу насамперед на тому,

«наскільки успішно розвиваються закладені ним традиції зрілого, тверезого і результативного політичного думання, нашої здатності оперативної оцінювати дійсність» [2]. Публікація «Думна дорога Романа Андріяшика» [1] – це водночас і рецензія на твір Р. Андріяшика «Сторонець», і схвальний відгук на прожито-прежите його студентом, на «великий талант, Божий дар... вірність, мужність і муку, непідкупність і стійкість, якої нам, українцям, ще так бракує» [1].

В. Здоровега у статті «Коли на прою стають з системою» характеризує творчий шлях літератора-шістдесятника Миколи Холодного з нагоди його ювілею, досліджуючи умови творчого розвитку українського слова під тиском радянської влади. А також стаття В. Здоровеги «Чудовий мінерал академіка Лазаренка» присвячена 80-літтю від Дня народження громадського діяча України, академіка Євгена Лазаренка, багаторічного ректора Львівського університету.

Публіцист не був байдужим і до злободенних тем. Наприклад, про зубожіння села В. Здоровега пише у статті «В селі у матері». А у статті «Чи легко бути молодим?» роздумує над долею молоді людини на зламі тисячоліть. «Готувати молодь до практичного життя – це... одне із найважливіших національних завдань» [4], – вважає В. Здоровега.

Своїми публіцистичними виступами В. Здоровега не лише порушує важливі проблеми тогочасної дійсності, а щонайважливіше – впливає на духовно-інтелектуальну сферу особистості читача, робить його активним співучасником державотворчих процесів, накладає на нього відповідальність за творення нової соціокультурної реальності.

В. Здоровега у своїх публіцистичних виступах часто порушував питання відносин України і Росії, наголошуючи на усвідомленні українцями власної ролі у процесі державотворення. На нашу думку актуальними залишаються й сьогодні слова В. Здоровеги: «Ми не слабші за Росію. Ми просто історично виконували жалюгідну роль постачальників інтелекту та ресурсів, увесь час себе знекровлюючи. І доки не позбудемося почуття вторинності, доти не досягнемо успіхів. Ми ближчі до Європи. ... Україна повинна йти в Європу, ведучи за собою Росію. Адже Москва, де зосереджено весь російський капітал, інтелект ЗМІ — лише одна шістнадцята північного сусіда. А глибинна Росія у сто разів гірша за Україну» [6; с.236].

Друга підгрупа публікацій представлена матеріалами, що порушують проблеми, пов'язані з журналістською діяльністю: «Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини» [3; с. 69], «До чого подібний слон, або декілька думок про мас-медіа і журналістів в сучасному світі» [3; с.6], «Чому в зарубіжних поїздках наш Президент оточений чужими кореспондентами», «Звідки братись журналістам» [3; с.82], «Журналістика – це важка розумова праця» [3 с.14], «Державотворення і професіоналізм журналіста» [3; с.29], «Без консолідації та професіоналізму не вижити» [3; с.20], «Європейський вибір: що брати з минулого, а чого вчитися українським ЗМІ» [3; с.39].

Питання свободи слова та морального обов'язку журналіста висвітлені у наступних статтях: «Про партійність, грошові мішки, меценатство», «Аналітика замість маніпуляцій», «Журналіст – це той, який родився хворим, болить чужим і власним горем», «Ніхто не подбає про журналістів, крім самих журналістів» [3; с.61], «Не культивуємо обману і самообману» [3; с.44], «Свобода слова потрібна не журналістам. Вона потрібна суспільству» [3; с.48], «Ліва не знає, що робить права?» [3; с.57], «Сила і безсилля слова» [6; с.277], «Продавати працю, а не совість» [6; с.287], «Влада інтелекту чи інтелектуальне прислужництво?» [6; с. 293], «На журналістів чинитимуть тиск», «Менше любителства та експромту».

Над розв'язанням проблем підготовки журналістських кадрів вчений працював усе життя. Тому й більшість його публіцистичних робіт присвячені висвітленню саме цього питання. Вважаємо, що за допомогою своїх публіцистичних матеріалів В. Здоровега брав активну участь у комунікаційному процесі, розширюючи аналітичні світоглядні координати аудиторії, впливав на зміну контенту інформаційного простору.

Досліджуючи публіцистику В. Здоровеги періоду кінця 80-х років і до 2006 року, ми дійшли висновку, що усі публікації мають яскраво виражене авторське «я», концептуальність, масштабність осмислення суспільних проблем, окремі напрямки яких В. Здоровега розробляв у своїх матеріалах. Зокрема, це державотворчі мотиви та проблеми функціонування медіа в нових демократичних умовах. На нашу думку, період незалежності України – це найважливіший етап ідейної трансформації суспільно-політичних поглядів вченого та становлення національної проблематики у його публіцистичній творчості.

Як зазначає М. Присяжний: «Він до кінця своїх днів виступав у пресі з актуальною публіцистичною аналітикою, допомагаючи тим самим розбудувати державно-політичну структуру, був ініціатором «звільнення» Спілки журналістів України від московського ярма, як декан переводив львівський факультет на україноцентричні рейки» [8; с.17].

Публіцистичні тексти В. Здоровеги за допомогою авторитетного авторського слова та аналітичного заглиблення у суть проблеми створюють соціальний, історичний та філософсько-світоглядний фон, де спонукають читача до осмислення власної ролі у національному житті держави. Таким чином автор-публіцист долучає свого реципієнта до активного комунікаційно-пізнавального процесу. Аналітичне осмислення публіцистом актуальних суспільно-політичних проблем відбувається у жанрі статті, де автор орієнтується на ціннісно-раціональне відображення дійсності. Характерні риси публіцистики В. Здоровеги – це чітка авторська позиція, пошук причинно-наслідкових зв'язків, лаконічність викладу думок, переконлива система аргументації, гармонійне поєднання факту і образу.

Дослідивши публіцистичну спадщину В. Здоровеги, визначаємо її глибокі гуманістичні тенденції, світоглядно модуляційний і прогностичний потенціал. На нашу думку, мотиви передбачень у публіцистиці В. Здоровеги – це показник високого рівня журналіста-аналітика. А мотив ментальності українського народу, боротьба за захист його прав та історико-культурного середовища, об'єднання суспільства навколо гуманістичних засад, зміцнення авторитету журналістики є виявом світоглядної і громадської позиції публіциста.

У публіцистиці В. Здоровеги широко представлена ідея державності та самостійності України. Автор втілює цю ідею у своїх публікаціях за допомогою концепту «свобода слова». За словами В. Здоровеги, ЗМІ не є жодною владою, вони повинні перетворитися у потужну інформаційну силу, яка має бути орієнтиром у процесах державотворення. Мас-медіа не тільки вказують на ряд проблем, а й показують можливі шляхи їх подолання, допомагають краще зрозуміти особливості політичного дискурсу незалежної України.

Життєвий і творчий шлях В. Здоровеги – це сумлінна праця у справі утвердження національної журналістики. Його публікації, будучи актуальними в час написання, зберігають цінність і зараз не тільки як важливе історичне свідчення доби, а також як явище соціально-комунікаційної думки. На нашу думку, публіцистична спадщина В. Здоровеги для сучасників є зразком високої творчої майстерності та правдивим виконанням функцій сучасних ЗМІ.

Як справедливо зауважує С. Кость: «Публіцистика В. Здоровеги ще тривалий час буде актуальною, бо в ній порушено деякі «вічні» проблеми не лише нашої професії, але й нашої історії» [7; с.10].

Все це розкриває нам світоглядні позиції В. Здоровеги як публіциста, його внутрішній світ і мотивацію публіцистичної творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Здоровега В. Думна дорога Романа Андріяшика // Високий замок. – 1998. – 9. VI.
2. Здоровега В. Іван Франко та українська публіцистика // Дзеркало тижня. – 2006. – 10. VI.
3. Здоровега В. Про журналістику і журналістів: Статті, есе, виступи діалоги. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 131 с.
4. Здоровега В. Чи легко бути молодим? Роздуми над студентськими роботами на задану тему // Високий замок. – 1999. – 31. III.
5. Лубкович І. Уроки в школі Здоровеги // Збірник праць кафедри української преси. – Вип. 3. – Львів, 2000. – С. 14.
6. Мистецтво збагнути день. Спогади про Володимира Здоровегу / упоряд. О. І. Наливайко; за ред. І. І. Паславського. – К.: ВПК «Експрес-Поліграф», 2013. – 320 с.
7. Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія // Збірник праць кафедри української преси і дослідницького центру історії західноукраїнської преси. Вип. 2(8). – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 350 с.
8. Присяжний М. Студії над шрами: Публіцистика. – Львів: Вид-во «Астролябія», 2013. – 132 с.

PUBLICISM OF VOLODYMYR ZDOROVEGA: RANGE OF PROBLEMS AND WORLD VIEW

Myroslava Rudyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Chuprynky str., 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: journfi@franko.lviv.ua*

An author probes problems, broken in a publicism and world view tendencies of publicism of the known publicist, professor of Lviv national university of the name of Ivan Franko, Volodymyr Zdorovega. A role and value of publicism of Volodymyr Zdorovega determines for contemporaneity.

Key words: Volodymyr Zdorovega, publicism, world view.

ПУБЛИЦИСТИКА ВЛАДИМИРА ЗДОРОВЕГИ: ПРОБЛЕМАТИКА И МИРОВОЗЗРЕНИЕ

Мирослава Рудик

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Генерала Чупрынки, 49, 79044, Львов, Украина
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Автор исследует проблематику и мировоззренческие публицистики известного публициста, многолетнего декана факультета журналистики Львовского национального университета имени Ивана Франко Владимира Здровеги. Определяет исторические и общественные предпосылки ее возникновения. Определяет роль и значение публицистики Владимира Здровеги для современности.

Ключевые слова: Владимир Здровега, публицистика, проблематика, мировоззрение.